

σα ὑψιφώνως ὅτε οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος θὰ εἶχον ἐξασθενήσῃ.

Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ Σάρπ ἐδέησε νὰ παράσχη καινουργῇ ἐνδύματα εἰς τὴν μικράν, ὃ ἀντικαταστήσῃ τὴν λινὴν σκούφιαν, τὸν κλαδωτὸν ἐπενδύτην καὶ τὰ δερμάτινα ὑποδήματα δι' ἐνδυμασίας προσφορωτέρας, τὸ παράδοξον δὲ εἶνε ὅτι ἡ μικρὰ Αἰκατερίνα, ἥτις τοσαῦτα εἶχεν ὑποστῇ κατὰ τὴν νηπιακὴν αὐτῆς ἡλικίαν, τότε πρῶτον ἐνόησεν τί ἐστὶ ἀληθὴς λύπη. Ἡ ἀμάθεια, λέγει ὁ Αἶας, εἶνε ἀνώδυνον κακόν· ταῦτό δύνатаί τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῆς ῥυπαρίας ὅταν ἴδῃ τὴν φαιδρότητα τῶν ἐν αὐτῇ βιούντων. Οὐχ ἦττον ἡ καθαριότης εἶνε ἐνίοτε ἀλγεινὸν προσὸν ὡς δύνатаί νὰ μαρτυρήσῃ πᾶς, οὐ τὸ πρόσωπον ἐπλύθη ἀνηλεῶς ὑπὸ δακτυλισφόρου χειρός. Ἄν ἀναγνώστα δὲν ἡσθάνθῃς τὴν βάσανον ταύτην, ματαίως ἐλπίζεις νὰ ἐννοήσῃς κατὰ προσέγγισιν κἂν τί ὑπέστη ἡ Αἰκατερίνα ὑπὸ τὴν ἀφθονίαν τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος τῆς κυρίας Σάρπ. Εὐτυχῶς τὸ καθαρτήριο τοῦτο συνεδέθη ἐν τῷ μικρῷ της ἐγκεφάλῳ πρὸς τέρψεις ὅλως νέας αὐτῇ, πρὸς τὸν κλισμὸν τῆς αἰθούσης τῆς λαίδης Σέβερελ, ὅπου εὐρίσκοντο πολλὰ παιγνίδια πρὸς τὸ γόνυ τοῦ σὶρ Χριστοφόρου· περὶ ἵππου, καὶ πρὸς δασύμαλλόν τινα κύνα καρτερικώτατον, ἀγογγύστως ὑπομένοντα πᾶσαν βάσανον χωρὶς νὰ μετακινήθῃ ἐκ τῆς θέσεώς του.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια· ἔδε προηγούμενον φύλλον].

Τὸ ἀστεῖον ἐπεισόδιον προὐκάλεσεν ἐν ἐμοὶ ἱκανὴν ἰλαρότητα. Εἶχον ἀνάγκην ταύτης ὅπως μετριάσω ἀόριστον τινὰ ἀνησυχίαν ἐνσκήψασαν τὴν ὥραν καθ' ἣν, μόνος μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου Ἰωάννου, ἀποχαιρετήσας τὸ ἡλιακὸν φῶς εἰσεχώρησα εἰς τὸν ἀριστερόθεν τῆς εἰσόδου σκοτεινότετον δρόμον. Δύο λεπτά μετὰ τοῦτο ἡγνόουν ἐντελῶς ποῦ εὐρίσκομαι, καὶ ἡδυνάτου ἀπολύτως νὰ ἀνέυρω τὴν ἐξοδον. Τὸ ψηλαφητὸν σκότος μόλις ἡδύνατο, εἰς μικροτάτην ἀπόστασιν, νὰ διαλύσῃ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος ἐμοῦ καὶ τοῦ ὁδηγοῦ μου. Ἐβαδίζομεν πάντοτε πρὸς διεύθυνσιν δυτικὴν ὡς ὑπέθετον. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν αἱ παρειαὶ τοῦ σπηλαίου ἦσαν καθέτως λελατομημέναι καὶ λεῖαι. Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἔβλεπον σεσωρευμένην καὶ κανονικῶς κεκομμένην εἰς μικρὰ τεμάχια ὕλην δυναμένην ἀμέσως νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς οἰκοδομὴν οἰκιῶν. Ἀμυδρῶς διεφαίνοντο, κατὰ τὸ

μέσον τοῦ στενοῦ δρόμου, ἔχνη τροχοῦ, πιθανῶς χειραμάξης ἢ ἄλλου φορέου, ἐφ' οὗ πιθανώτατα ἔθετον τοὺς λαξευομένους λίθους ὅπως τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὴν πεδιάδα. Κατὰ στιγμὰς ἡσφυκτίων, τὸ πλείστον ὁμως ἀνέπνεον ἐλευθέρως διότι καὶ ὑψηλαὶ εἶναι αἱ ἀπέρανται· στοαὶ ὑφ' αἷς πλανᾶται ὁ διατρέχων τὸν λαβυρίνθον καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα σχετικῶς καθαρὰ. Σταγῶν ὕδατος ἐκλύετο ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς στοᾶς. Νυκτερίς τις ἐπτερυγίζε θαμβουμένη ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος καὶ μετὰ βραχέϊαν ἐναέριον περιπλάνησιν προσεκολλᾶτο εἰς τοῦ βράχου τὴν πλευράν. Ἐφθάσαμεν εἰς χαμηλὸν χάσμα ὅπερ ἔπρεπε νὰ διέλθωμεν πρηνεῖς. Ἠκολούθησα τὸν ὁδηγόν, ἡσφάλισα, ὡς ἡδυνάμην κάλλιον, τὴν ἀνημμένην λαμπάδα, καὶ ἰδρῶτι περιρρεόμενος ἐσύρην ἐπὶ τῶν γονάτων ἐφ' ἱκανὸν διάστημα. Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἐξοδον τοῦ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου στενοτάτου καὶ χαμηλοτάτου ἐκείνου δρομίσκου ἀνέπνευσα ἐλευθερώτερον. Εἶχομεν ἤδη πλέον τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, πάντοτε βαδίζοντες πρὸς τὰ βάθη. Διακλαδῶσεις τοῦ κυρίου δρόμου ποικίλαι διηνοίγοντο ἔνθεν κακεῖθεν, ἀλλ' ὁ ὁδηγός μου δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ, καὶ ἐν σιωπῇ, ὅτε μὲν ὑφούντες τὰς λαμπάδας ἡμῶν, ὅτε δὲ χαμηλοῦντες αὐτάς, ἐπειρώμεθα ἢ μάλλον ὁ ὁδηγός μου ἐπειράτο νὰ διαγνώσῃ τὴν ὁδόν. Τὸν ἔβλεπον προπορευόμενον καὶ ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν τί θὰ ἀπεγινόμεν μόνος εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα βάθη ἐὰν συνέπιπτε νὰ πάθῃ ὑπὸ ἀποπληξίας ὁ μόνος ἐκεῖνος σωτήριος καὶ ἔμψυχος φανός, ὁ καθοδηγῶν τὸν δρόμον μου ἐν μέσῳ τῶν ἐλιγμῶν τοῦ σκότους καὶ τῶν ἀτελειῶν τῶν διαδρόμων τοῦ Λαβυρίνθου. Μοὶ ἐπῆλθε καὶ ἡ ἰδέα τοῦ σεισμοῦ. Δὲν εἰξεύρω διατὶ ἤρχισα ν' ἀνησυχῶ ὀλίγον, δὲν διστάζω δὲ νὰ δολογήσω ὅτι, ὅτε ἔβλεπον τὸν ὁδηγόν μου ἰστάμενον αἰφνιδίως, ἐπισκοποῦντα προσεκτικώτερον τὰ μέρη, καὶ στρεφόμενον ἐπὶ τῶν πτερνῶν του ὅπως ἀσφαλέστερον ἐρευνήσῃ, κατελαμβάνομεν ὑπὸ μείζονος ἀνησυχίας. Ἐπλανώμενη ἦδη, χωρῶν πρὸς τὸ βάθος, πλέον τῆς ὥρας. Οὐδὲν νεώτερον ἢ μάλλον περιέργον εἶχον παρατηρήσει. Τὸ αὐτὸ χρῶμα τοῦ λίθου πανταχοῦ, ἡ αὐτὴ τομὴ, οἱ αὐτοὶ κατ' ἀποστάσεις σωροὶ πετρῶν κανονικῶς πελεκηθεισῶν καὶ ἐτοιμῶν εἰς ἐξαγωγήν καὶ χρησιμοποίησιν. Εἶπον εἰς τὸν ὁδηγόν ἐὰν ἔχῃ νὰ μοὶ δείξῃ τι μείζονος περιεργίας ἄξιον, καὶ ἐὰν ἐπίσταται καλῶς τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ἐλιγμούς τοῦ λαβυρίνθου, καθόσον ἐνόμισα ὅτι διέκρινον ἀστάθειαν τινὰ εἰς τὸ βῆμά του, καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὰς κινήσεις καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὰ ἀπώτατα τοῦ λαβυρίνθου βάθη ὑπάρχουσιν αἶθουσαι κυκλικαί, ὡς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς σκοτει-

νῆς ἐκείνης ἐκδρομῆς δυνάμεναι νὰ θεωρηθῶσι. Ἐπεθύμουν νὰ τὰς ἐπισκεφθῶ, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἡσθάνομην ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐλαττούμενα τὰ κεφάλαια τῆς ἐμπιστοσύνης μου πρὸς τὸν ὁδηγὸν καὶ τὰς γνώσεις του. Εἶπον εἰς αὐτόν, διστάζοντα πάντοτε, νὰ στρέψῃ, ἀντὶ δὲ νὰ προχωρήσωμεν νὰ ὑποστρέψωμεν ἐπὶ τὰ ἴδια ἡμῶν βήματα ἀναζητοῦντες τὴν ἐξοδον. Ὁ ὁδηγός μου ὑπήκουσε καὶ μετὰ ζήλου θερμότερου ἡρέαμεθα ἐπιστρέφοντες. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς πόσῃ ὥρᾳ ἡκολουθοῦμεν τὸν πρὸς τὴν ἐξοδον δρόμον ἡμῶν. Αἱ ἀμφιβολίαι τοῦ ὁδηγοῦ μου ἐπετεινόντο πάντοτε, ἀπαξ δὲ καίτοι χωρήσαντες ἐφ' ἱκανὸν πρὸς τὸ βάθος διαδρόμου τινὸς ἐστράφημεν ἐν τάχει ὀπίσω καθότι ὁ ὁδηγός μοι εἶπεν ὅτι δὲν ἦτο ἡ ὁδὸς αὕτη ἣν ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωμεν. Ἦμην κἀθιδρως, καὶ πῶς ἀνήσυχος, διότι σαφῶς πλέον ἔβλεπον ὅτι ὁ ὁδηγός δὲν εἶχε πεποιθήσιν εἰς ἑαυτόν. Προχωροῦντες, ὅτε μὲν στρεφόμενοι, ἄλλοτε ὑποχωροῦντες, καὶ πάντοτε ἀνησυχῶς ἐρευνῶντες σημεῖα τινὰ τῆς ὁδοῦ οἶον μικράς τινας λιθίνους πυραμίδας, καὶ ἄλλας γραμμὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου χαραχθεῖσας προσφάτως, ἐφθάσαμεν εἰς διχαζόμενον τινὰ δρόμον ὅπου πλέον ὁ ὁδηγός μου μοι εἶπε σαφῶς ὅτι διστάζει. Εἶχον ἡδὴ περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν πλανηθῇ ἐντὸς τοῦ Λαβυρίνθου. Ἀποκρύψας τὴν δικαίαν συγκίνησιν ἣν μοι ἐπροξένησαν οἱ λόγοι τοῦ ὁδηγοῦ, εἶπον αὐτῷ νὰ μὴ ταράσσεται, νὰ τηρήσῃ ὅλην τὴν ψυχραιμίαν του καὶ νὰ προσπαθῇ ν' ἀναμνησθῇ τοῦ δρόμου ὃν εἶχομεν διατρέξει εἰσερχόμενοι. Μοι εἶπε τότε ὁ ὁδηγός ὅτι ἀπὸ ἱκανοῦ ἡδὴ χρόνου δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαβυρίνθον, καὶ ὅτι βεβαίως κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐπῆλθον πτώσεις λίθων καὶ ἄλλαι ἀλλαγαὶ καταστήσασαι δυσδιάκριτα τὰ σημεῖα καὶ τὴν κυρίαν τοῦ Λαβυρίνθου ὁδόν. Ἀγνοῶ διατὶ κατελήφθη ὑπὸ ἀγνώστου τινὸς καὶ μυστηριώδους ἐνδοιασμοῦ. Εἶχον ποθήσει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, μολοντί δὲ οὐδεὶς σοβαρὸς κίνδυνος ἀπωλείας ὑπῆρχε, καθόσον παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου μὲ ἀνέμενον φίλοι συνοδοιπόροι, οὐχ ἥττον ἡσθάνομην ἐπιτεινόμενον αἶσθημά τι ἀνησυχίας. Περιήλθομεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ τὰς πέριξ στοάς, προσέχοντες νὰ μὴ προχωρήσωμεν, καὶ μετὰ τινα σκέψιν εὐθαρότερόν πως μὲ ἐκάλεσεν ὁ ὁδηγός νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Τὸ ἔπραξα, ἐνδοιάζων πάντοτε. Ἐπανεύρομεν τέλος μετὰ ἱκανὰς περιπλανήσεις τὸν στενότατον δρομίσκον, ὃν κατὰ τὴν εἴσοδον εἶχομεν διέλθει πρηνεῖς καὶ ὅτε, πρηνεῖς πάλιν, τὸν διέβημεν, ὁ ὁδηγός μου ἐφάνη χαίρων καὶ εἶπέ μοι ὅτι μετὰ μικρὸν ἀσφαλῶς πλέον θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐξοδον τοῦ λαβυρίνθου. Καὶ οὕτω ἐγένετο. Βαδίζοντες, ἡσυχώτεροι ἡδὴ, ἐβλέπομεν δεξιόθεν καὶ ἀριστε-

ρόθεν κεχωρισμένα ἐντὸς τοῦ βράχου λαξευτὰ διαμερίσματα, ὅπου, κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις, καταφεύγουσιν οἱ χριστιανοὶ μετὰ τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων των. Νομίζω ὅτι εἶναι δεινотάτη τιμωρία νὰ εἰσάγῃ τις τινὰ ἐντὸς τοῦ Λαβυρίνθου καὶ νὰ τὸν ἐγκαταλείπῃ εἴτα μόνον καὶ ἄνευ φωτός. Ἀδύνατον ἀπολύτως νὰ ἐξέλθῃ. Καὶ οἱ ἐμπειρότατοι τῶν ὁδηγῶν βεβαίως τοῦτο ἀνενδοιάστως.

Ὅτε εἶδον πόρρωθεν, διὰ τοῦ χάσματος τῆς ἐξόδου, ἐξικνούμενον μόλις ἄχρις ἐμοῦ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἡσθάνομην ζωηροτάτην χαράν. Ἐξερχόμενός τις ἀπὸ τοιοῦτου σκότους, κατανοεῖ τί σημαίνει τὸ φῶς, ἡ λεία καὶ κυανῇ θάλασσα, ἡ πεδιάς, καὶ οἱ χλοάζοντες λόφοι, ἡ ἀκτινοβόλος καὶ μειδιδῶσα φύσις. Ἐπανεύρον τοὺς ἀγαπητοὺς συνοδοιπόρους, ἐθεώρησα τὸ ὕστατον τὸ χάσμα τοῦ λαβυρίνθου, ἀνεμνήσθην τῆς Ἀριάδνης καὶ τοῦ Θησέως, ᾤκτειρα τὴν τύχην ἐκείνης ἐγκαταλειφθείσης εἰς τοὺς βράχους τῆς Νάξου, προσεῖδον εἰς τὰ ὕψη μήπως ἴδω που μὲ τὰς τεχνητὰς αὐτοῦ πτέρυγας ἱπτάμενον τὸν Δαίδαλον καὶ τὸν Ἰκαρον, καὶ ἔπαθον ἱκάρειον τὴν πτώσιν ὅτε, ἀπὸ τῶν σφαιρῶν ἐκείνων τῆς ἀρχαιοτάτης παραδόσεως, μετέπεσα εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα. Ἰππεύσαμεν, καὶ προπορευομένου τοῦ Μινωταύρου αἰθίοπος, ἐφθάσαμεν μετὰ μικρὸν εἰς τὸ χωρίον Ἀγιοὶ Δέκα.

Μοι ὑπελείπετο νὰ ρίψω ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τοῦ χωρίου τῶν Ἀγίων Δέκα. Ἡ γειτνίασις αὐτοῦ πρὸς τὰ εἰρεπία τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος καὶ τὸν ὑπερκείμενον Λαβυρίνθον ἀποτελεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν δόξαν τοῦ χωριδίου, ὅπερ ἀναποδράστως πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τις, καθόσον εἶναι ὁ σταθμὸς ὅπου θὰ ἀφιππεύσῃ καὶ ὑπόθεν, λαμβάνων τὸν ἀναπόφευκτον ὁδηγόν, θὰ ἐκκινήσῃ διὰ τὰς πέριξ ἐκδρομάς. Ἀξιοθέατον εἰρεπίον τῆς πρώτης τοῦ χριστιανισμοῦ ἐποχῆς εἶναι ὁ παρακείμενος τῷ χωρίῳ καὶ ταῖς ἀνασκαφαῖς, ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Λαβυρίνθον ἀγούσης ὁδοῦ, ναός, ἡ μᾶλλον λείψανον ναοῦ, ὅστις ἐν τῷ τόπῳ καλεῖται «Μητρόπολις». Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων, ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς δὲ καὶ στερεωτάτου οἰκοδομήματος σώζεται σήμερον μόνον τὸ ὀπισθεν τῆς ἐκκλησίας τμήμα, ἔνθα εἶναι τὸ ἱερόν. Ὁ χριστιανικὸς οὗτος ναός ἐκτίσθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἁγίου Τίτου, πρώτου μαθητοῦ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, καὶ πρώτου ἐπισκόπου τῆς Κρήτης. Εἶναι ἔρημος, ἀπαξ μόνον, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου, συναγεῖρων τοὺς περιοίκους εἰς εὐσεβῇ τελετῇ καὶ πανήγυριν. Ἐπὶ τῶν τοίχων, ὅσοι δὲν κατέρρευσαν ἔτι, περισώζονται, ἐξίτηλοι ὁμως ἐκ τοῦ χρόνου, ὠχραὶ τοιχογραφίαι. Μικρὸν εἰκόνισμα ἐπὶ τοῦ κοιλώματος τοῦ ἱεροῦ ἀποτεθὲν, καὶ τεμάχιον κεράμου ἐφ' ἧς περιοδικῶς καίουσι λιθανωτὸν

ἴστανται ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάλαι πλούτου τοῦ ναοῦ καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων τῶν πρώτων αἰώνων τελετῶν, ὅτε πυκνὸν ἡθορίζετο ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τὸ πλῆθος, καὶ διάκοσμος πλούσιος ἐκάλλυε τοὺς καταρρευσάντας θόλους, καὶ τοὺς ἡρειπωμένους τοίχους μιᾶς τῶν περικαλλεστάτων τῆς Κρήτης ἐκκλησιῶν. Ρίξαι μικρὰ φοίνικος φύονται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ. Ἀσθενεῖς εἶναι ἔτι οἱ κορμοὶ· οἱ κλάδοι τῶν τρυφεροῦ· ἄλλ' ἀκμαῖον τὸ φύλλωμα. Εἶναι ἴσως παραφυάδες ἢ λείψανον εὐρώστου φοίνικος βλαστήσαντος ποτὲ ἐκεῖ καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ, διαρκῶς ἀνανεουμένου, δεχθέντος τοὺς πρώτους χριστιανούς. Εὐοίωνος φαίνεται ἐκεῖ τῶν φοινίκων τούτων ἡ παρουσία. Ἐμφανίζονται ὡς σύμβολον ἀναστάσεως ἐν μέσῳ ἐρείπειῶν διαφόρου φύσεως, λατρείας καὶ ἐποχῆς, ἅτινα τοῦ θανάτου ὁ δεσμὸς φαίνεται μόνος ἐνώνων.

Πρὶν ἢ καταλείπω τὸ χωρίον ἐπεσκέφθην τὴν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Δέκα τιμωμένην. Καὶ ὁ ναὸς οὗτος φέρει τὰ ἔχνη τῶν περιδικῶν κατὰ τῶν χριστιανικῶν ναῶν ἐπιθέσεων τῶν Τούρκων. Ἐντὸς αὐτοῦ φυλάσσεται μάρμαρον, ἱκανὰς περιέχον κοιλότητας, ἃς ὁ λαὸς ὑπολαμβάνει ὅτι εἶναι τὰ ἔχνη τῶν γονάτων τῶν δέκα μαρτύρων τῶν χάριν τῆς πίστεως ἀποκεφαλισθέντων. Εἰς διαφόρους οἴκους τοῦ χωρίου σῶζονται ἀποτεθειμένα τεμάχια ἀρχαίων ἀγαλμάτων προσιτῶν εἰς τὴν θέαν. Ἡ περίξ γῆ εἶναι κατεσπαρμένη ὑπὸ ποικίλων συντριμμάτων ἀρχαίας τέχνης. Ἐντὸς τῶν ἀγρῶν, τῶν κήπων, εἰς τὰ προπύλαια τῶν οἰκιῶν, ὅπου δῆποτε καὶ ἂν σκάψῃ τις, ἀνευρίσκει τοιαῦτα μαρτύρια τῆς λαμπρότητος καὶ εὐκλείας τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος. Αὐλοῦσιν ἐν τῇ τόπῳ περὶ ὠραίου ἀγάλματος Μινωταύρου συληθέντος ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, καὶ περὶ ὠραιοτάτου συμπλέγματος παριστάντος τὴν ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀπαγωγὴν τῆς Εὐρώπης, ἀπαχθέντος καὶ τούτου μακρὰν.

Μικρὸν μετὰ μεσημβρίαν ἀπεχαιρετήσαμεν τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος τὰ ἐρείπια, τοῦ Λαθυρίνου τὰς θέσεις, τοῦ Ἀγίου Τίτου τὴν ἐκκλησίαν, τὸν ἱστορικὸν ἐκεῖνον καὶ εὐρὺν χώρον ἔνθα ἐθεμελιώθη, ἤκμασε, καὶ ἀπωλέσθη μία τῶν πλουσιωτάτων καὶ εὐκλεεστάτων ἀρχαίων πόλεων τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὁδοῦ, ἣν ἐτράπημεν χωροῦντες πρὸς τὸ Ἡράκλειον, εἶδομεν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐκτεινομένην τὴν μακαρίαν πεδιάδα τῆς Μεσσαράς. Ὅπου δῆποτε καὶ ἂν ἔστρεφέ τις, θέαμα ἀπαρμιλλοῦ φυσικοῦ κάλλους ἀνεπτύσσετο πλουσίως πρὸ τῆς γοητευθείσης ὁράσεως. Ἡ πεδιάς τῆς Μεσσαράς λόγῳ ἐκτάσεως καὶ γονιμότητος θὰ κατεῖχε θέσιν ἀξιοσημείωτον ἐν πάσῃ πλουσιωτάτῃ χώρᾳ, κατὰ μείζονα δὲ λόγον ἐν τῇ ὀρεινῇ Κρήτῃ. Βαθὺ συναίσθημα λύπης μὲ κατέσχε τὴν

ὄραν καθ' ἣν προσεῖδον τὸ ὕστατον τὴν θάλασσαν τῆς Λιβύης. Εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐσχατίας αὐτῆς, ἐπὶ τῆς Ἀφρικανικῆς ἀκτῆς τῆς Κυρρήνης, σῶζονται ἔτι ἐρείπια πλουσίας Ἑλληνικῆς ἀποικίας ἅτινα φιλοστόργως πως, διὰ τοῦ ἀτελευτήτου πόντου, ἀνεζήτην τὴν ὄραν ἐκείνην ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ θεωροῦντος τὰ λείψανα τῆς Γορτύνης. Πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει ἐνεφανίζοντο κλέους παρελθόντος, καὶ ἰσχύος ἐκλείπουσης ἐρείπια! Γόνιμον ὁμῶς πνεῦμα ἐφαίνετο ζωοποιοῦν τὴν σιωπηλὴν ἐκείνην ἔκτασιν, καὶ ὑπεράνω τῶν λίθων τῆς Γορτύνης φερόμενον ἠρέσκετο οἶονε κηρύσσειν, ὅτι ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς ἀποτεφρωθείσης ἐκείνης ζωῆς δύναται νὰ προκύψῃ νέος ἐθνικὸς βίος, ἀφοῦ πλούσια τὰ σπέρματα ἀκμαίας ζωῆς εὕρηνται κατεσπαρμένα καὶ ἀφανῶς καλλιεργούμενα εἰς τὴν μεστὴν δόξης καὶ ἀναμνήσεων πεδιάδα, καὶ τὴν νῆσον καθόλου.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

Ἀρτίως ἐδημοσιεύθη ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου μέγα τεῦχος, ἐκ σελίδων 650 περίπου, περιέχον ἅπαντας τοὺς νόμους τοὺς ψηφισθέντας κατὰ τὴν παρελθοῦσαν σύνοδον τῆς Βουλῆς καὶ ἐπικυρωθέντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νόμων τούτων ἀνέρχεται εἰς 170, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν 17 ἀναφερομένους εἰς χορηγίας ἀναπληρωτικῶν καὶ ἐκτάκτων πιστώσεων καὶ εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἥτοι εἰς ἀντικείμενα μὴ ἀποτελοῦντα ἀκριβῶς εἰπεῖν τὴν ἔννοιαν νόμου.

Ἄλλ' ὅπως δῆποτε οἱ ψηφισθέντες καὶ δημοσιευθέντες 170 νέοι νόμοι ἀποτελοῦσι ποσὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον προστίθενται εἰς τὸ ἀρκούντως ἥδη ὑπερῶν ποσὸν τῶν ὑπαρχόντων. Κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν σιωπηρῶς ἐπικρατήσασαν ἀρχὴν τῆς δι' ἀλφαριθμητικῶν γραμμάτων ἀριθμήσεως τῶν νόμων, ὁ τελευταῖος τούτων ψηφισθεὶς φέρεται ὑπὸ στοιχείῳ ΑΦΞΔ', ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀριθμὸν 1564. Ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος δὲν ἐκφράζει, ὡς ἡδυνάτῃ τις νὰ ὑποθέσῃ, πάντας τοὺς ἀπὸ συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου δημοσιευθέντας νόμους, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α'. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ὁθωνος οἱ νόμοι μέχρι μὲν τοῦ 1845 δὲν ἔφερον ὡς διακριτικὸν στοιχείον τὴν διὰ τοῦ ἀλφαριθμητικῶν ἀριθμῶν, ἀλλὰ μόνον τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἤρξατο ἡ ἀριθμῆσις τῶν νόμων, τεθέντος τὸ πρῶτον τοῦ στοιχείου Α' ἐπὶ τοῦ νόμου, δι' οὗ ἡ